

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Dr. Petre DUȚU

Mihai-Ștefan DINU

**POLITICA EUROPEANĂ DE SECURITATE
ȘI APĂRARE – CADRUL DE MANIFESTARE
ȘI DEZVOLTARE A INTERESELOR
DE SECURITATE NAȚIONALĂ**

Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”
București, 2007

DUȚU, PETRE

**Politica europeană de securitate și apărare: cadrul de manifestare și dezvoltare a intereselor de securitate națională/ dr. Petre Duțu, Mihai-Ștefan Dinu. - București: Editura Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2007
ISBN 978-973-663-560-2**

I. Dinu, Mihai-Ștefan

355.45(498+4)

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate Universității Naționale de Apărare „Carol I”

- Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS
- Responsabilitatea privind conținutul revine în totalitate autorilor

ISBN 978-973-663-560-2

CUPRINS

Introducere.....	5
Capitolul I. Competențele Uniunii Europene în materie de securitate și apărare.....	7
1. Uniunea Europeană, actor economic și politic major pe scena internațională.....	7
2. Politica Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene.....	10
Capitolul II. Politica Europeană de Securitate și Apărare.....	11
1. Ce reprezintă PESA?.....	11
2. Procesul constituirii PESA.....	13
3. Misiunile și obiectivele PESA.....	17
4. Instrumentele gestionării civile și militare a crizelor.....	19
5. Viitorul PESA.....	23
Capitolul III. Raportul dintre PESA și interesele de securitate națională.....	27
1. Interesul național - finalitatea esențială a acțiunii actorilor statali	27
2. Politica României în materie de securitate națională.....	29
3 Impactul PESA asupra intereselor naționale de securitate.....	31
Concluzii și propuneri.....	35
Anexe.....	36

Summary

Introduction ♦ European Union' security and defence competences * European Union, major economic and political player on the international scene* European Union's Common Foreign and Security Policy ♦ European security and Defence Policy * What is ESDP? * ESDP establishment process * Tasks and objectives of the ESDP * Civilian and military tools in crisis management * ESDP future ♦ Relations between ESDP and national security interests * National interest – essential target of state players actions * Romania's policy regarding national security* ESDP impact on national security interests ♦Conclusions and proposals ♦ Annexes

Abstract

We live in a highly interacting world, where the challenges are very complex. This is the reason why the states actors and the non-states actors equally focus on the security dilemmas as well. Many possible solutions in order to construct an effective national security can be found. Generally speaking, the states are choosing for the establishment of a national security system as well as for the proactive, responsible and voluntarily participation to a collective security system.

EU, a major political and economic player of the international scene, is building it's own security and defence policy. Member states are proactively involved in achieving the objectives of Common Foreign and Security Policy (CFSP) and European security and Defence Policy (ESDP).

Romania, as a EU member state, is consequently acting in the sense of prior mentioned here, being aware that ESDP constitutes an appropriate framework in which its security interests are manifested and developed.

Introducere

Statele sunt interesate de apărarea și securitatea lor, întrucât mediul strategic internațional de securitate este într-o continuă schimbare, ca urmare a complexității interacțiunii și interdependenței fenomenelor și proceselor sociale, economice, politice, militare, demografice și ecologice din lume. Globalizarea, fenomen complex, multidimensional și omniprezent, generează efecte pozitive, dar și negative, care, combinate cu amenințările de securitate, îndeosebi cele asimetrice, pe care, într-o anumită măsură, le favorizează, creându-le câmp larg de manifestare, reprezintă un asemenea exemplu.

Deoarece globalizarea și riscurile și amenințările de securitate pun probleme tuturor țărilor, conducerile acestora caută soluții adecvate pentru a le depăși. Într-un fel, globalizarea își poate găsi răspunsul în promovarea unei politici de dezvoltare durabilă a tuturor țărilor lumii. Pe de altă parte, o soluție viabilă împotriva riscurilor și amenințărilor de securitate pare a fi integrarea regională. În cadrul acesteia din urmă, statele adoptă o politică de securitate și apărare comună, folosind resursele umane, materiale, financiare și informaționale de care dispune fiecare, într-o manieră colectivă.

În acest sens, un exemplu îl reprezintă Uniunea Europeană, entitate politico-economică interguvernamentală internațională care dispune de o politică proprie de securitate și apărare. Aceasta permite, pe de o parte, Uniunii să acționeze consecvent și sistematic pentru realizarea securității și apărării comune, și, pe de altă parte, țărilor membre să-și integreze politica națională de securitate și apărare în cea a Uniunii Europene. De aici, rezultă o amplificare atât a eficacității politicii de securitate și apărare comună promovată de Uniune, cât și a celei naționale.

Desigur, existența politicii europene de securitate și apărare nu înseamnă că apărarea și securitatea statelor membre revine în totalitate UE. Aceasta nu-și propune, și momentan nici nu are cum, să se substituie politicii de apărare și securitate naționale, care continuă să existe și să fie de competența fiecărui stat membru.

Actualul context internațional permite ca statele, organizațiile și persoanele, care doresc și pot, să facă apel la serviciile diverselor societăți militare private. În prezent, există o mulțime de asemenea

societăți militare private ce pot oferi servicii de pază și apărare, garanta securitatea cuiva – stat, organizație sau persoană privată - desigur, contra-cost.

Prin urmare, pot exista mai multe soluții de răspuns la riscurile și amenințările de securitate. O soluție este apărarea și securitatea colectivă garantată de o organizație interguvernamentală. Altă variantă o reprezintă eforturile proprii ale fiecărei țări. Și, în fine, o a treia posibilitate o constituie apelul la societățile militare private.

România a optat pentru prima variantă, ea având statutul de stat membru NATO și al Uniunii Europene.

Capitolul I. Competențele Uniunii Europene în materie de securitate și apărare

1. Uniunea Europeană, actor economic și politic major pe scena internațională

După anii 1950, Comunitățile Europene au dezvoltat legături economice puternice între statele lor membre și cu restul lumii. Uniunea Europeană, cu cele 27 de state membre ale sale, acoperă o parte însemnată a Europei și are o populație de 500 milioane de locuitori, adică mai mult decât SUA și Rusia la un loc. Din acest punct de vedere, ea constituie o forță demnă de luat în seamă. În același timp, ca organizație interguvernamentală internațională, Uniunea Europeană vizează să edifice o societate echitabilă, în interiorul său, și să joace un rol activ și responsabil pe scena mondială. Aceste aspirații au un temei real în progresele sale din domeniul economic, care i-au permis să atingă, începând cu anii 1990, un anumit nivel de integrare și să dezvolte puternice relații comerciale cu numeroase țări și regiuni, în termeni de cooperare în dezvoltare, de asistență umanitară și de ajutor la reconstrucție. Într-adevăr, comunitatea europeană și statele membre furnizează astăzi mai mult de jumătate din fondurile pentru asistență internațională în dezvoltare și mai mult de 50% din ajutorul umanitar mondial. Ele finanțează o treime din ajutorul mondial din Orientul Mijlociu (50% pentru teritoriile palestiniene, aproape 60% în Rusia, în republicile apărute după destrămarea URSS, 40% din efortul de reconstrucție în Bosnia-Herțegovina¹.

Altfel spus, Uniunea Europeană este un gigant economic, ce dispune de o economie competitivă și prosperă, în care s-au creat locuri de muncă noi și cele mai bune oferte de calificare pentru cetățenii săi. Totodată, în parteneriat cu vecinii săi apropiați, ea acționează sistematic pentru a răspândi prosperitatea și democrația dincolo de frontierele sale. Sub aspect economic, se poate afirma că Uniunea Europeană este o veritabilă reușită. Pe parcursul a 50 de ani

¹ Cf. *Politique Etrangère et de Sécurité Commune (PESC). Politique européenne de Sécurité et de Défense (PESD). Notions de base (Source: Conseil de l'Union européenne, <http://ue.eu.int/pesc>), p.4.*

de existență, ea a realizat un nivel de viață pentru cetățenii săi fără precedent. UE are organizată o piață internă fără frontiere între statele membre, are o monedă unică (euro). Practic, Uniunea Europeană reprezintă o mare putere economică și campionul lumii la ajutorul pentru dezvoltare, ce întreține relații de bună vecinătate, chiar amicale, cu statele vecine². Totodată, în statele membre este organizată o protecție socială adecvată, ținând seama tot mai mult de efectele îmbătrânirii populației lor.

Toate statele membre ale UE, indiferent de gradul lor de bogăție și de diversitatea lor, sunt unite în angajamentul lor comun în favoarea păcii, democrației, al primordialității dreptului și respectului drepturilor omului. Toate acționează în direcția răspândirii acestor valori peste tot în lume și a creării prosperității, precum și a exercitării unei influențe colective eficace pe scena mondială.

Viața împreună a celor 500 milioane de locuitori ai UE este bine organizată și condusă, prin metode democratice. De fapt, Uniunea Europeană a creat condițiile necesare și suficiente ca cetățenii săi să învețe să se cunoască și să-și dezvolte sentimentul apartenenței la o comunitate europeană. Mulți dintre locuitorii săi, de exemplu, își petrec concediile de odihnă pe teritoriul altui stat membru, studiază sau/și lucrează unde doresc, circulă liber în spațiul comunitar, învață cel puțin o limbă străină europeană într-un cadru organizat. În același timp, europenii împărtășesc aceleași speranțe și neliniști. Astfel, într-un „Eurobarometru” datând din toamna anului 2004, 8 din 10 cetățeni europeni au declarat că sunt destul de satisfăcuți de modul lor de existență. Cea mai mare parte dintre ei sunt optimiști în privința viitorului³.

Reprezentând o forță economică, dar și demografică, Uniunea Europeană tinde să-și dezvolte și o componentă militară, care să-i permită să-și sporească rolul activ pe arena internațională, îndeosebi în ceea ce privește *prevenirea crizelor și conflictelor, a asigurării păcii și stabilității, pe propriul continent, dar și în lume*. Uniunea Europeană nu este un pitic politic și capacitatea sa de acțiune externă

² Vezi *Présentation de l'Union européenne* în http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,1&_dad=portal&schema=PORTAL.

³ Ibidem, p.4.

nu este neglijabilă. Totuși, rămâne ca această organizație să-și lărgescă numeroase paliere. Printre acestea se află: *adoptarea proiectului Constituției; clarificarea relației cu SUA; întărirea dimensiunii strategice a Politicii Externe și de Securitate Comune (PESC); ameliorarea sistemului instituțional; abandonarea definitivă a neutralității pentru anumite state membre; întărirea capacității militare și întărirea voinței politice fără care nu este nimic posibil*⁴.

De fapt, Uniunea Europeană se află în plin proces de punere la punct a PESC, care cuprinde o dimensiune militară - Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA). În acest context, dificultățile și neajunsurile nu lipsesc.

Astăzi, când condițiile interne, dar mai ales externe, s-au modificat substanțial, Uniunea Europeană își constituie propriul instrument eficace și adecvat cât mai bine scopului propus, acela de a juca un rol crescut ca importanță pe scena lumii prezente și viitoare. Acest instrument pare a fi Politica Europeană de Securitate și Apărare.

Necesitatea unui instrument adecvat al Uniunii Europene pentru a-și activa statutul înalt pe care îl deține pe arena mondială rezidă în: *modificarea peisajului geopolitic european și mondial ce a condus la modificarea intereselor strategice; pericolul unui atac armat masiv în Europa a scăzut simțitor odată cu dezintegrarea URSS și cu desființarea Pactului de la Varșovia; posibilitatea izbucnirii unor conflicte intrastatale, de tipul celor din ex-Iugoslavia, fapt ce a dus la conștientizarea de către oamenii politici și opinia publică a unui astfel de pericol pe continentul european; amplificarea riscurilor și amenințărilor, îndeosebi asimetrice, de securitate.*

Prin urmare, se constată că nevoile de apărare în Europa s-au schimbat în prezent, iar Uniunea Europeană, ca actor internațional, a decis să-și asume un rol mult mai activ în materie de apărare și securitate. În aceste condiții, Uniunea a hotărât că trebuie să fie capabilă să acționeze autonom în gestionarea crizelor și să poată interveni pentru prevenirea conflictelor - încercând să atace cauzele și

⁴ Fabien TERPAN, *Politique étrangère, sécurité, défense: la lente progression de l'Europe politique*, în <http://www.euractiv.com/fr/securite/politique-europenne-securite-defense-pesd/article-120304>, p.1.

să contribuie la reconstrucție și la stabilizare-, un domeniu în care comunitatea și statele sale membre duc deja acțiuni semnificative.

Totodată, lupta împotriva terorismului este mai mult ca niciodată un obiectiv politic major al Uniunii: un număr însemnat de măsuri legislative și operaționale au fost concepute mai ales în vederea stopării finanțării terorismului și a reacției la amenințările cu utilizarea armelor biologice sau chimice.

2. Politica Externă și de Securitate Comună a Uniunii Europene

Într-o formă concisă de exprimare, Politica Externă și de Securitate Comună reprezintă unul dintre pilonii UE.

După Tratatul de la Roma, construcția europeană s-a concentrat pe aspectele economice, adică pe crearea unei piețe comune, chiar dacă exista deja ideea unei cooperări în domeniul politicii internaționale. Pe parcursul construcției europene, expresia „politică externă comună” nu și-a găsit locul în tratatele semnate de către statele europene. Din octombrie 1970, statele membre ale Comunității europene cooperau și se străduiau să se concentreze asupra marilor probleme politice internaționale. Dar aceasta se făcea la nivel interguvernamental, în cadrul „cooperării politice europene”.

În 1986, Actul Unic European a oficializat această cooperare interguvernamentală, fără a schimba natura sau modalitățile ei de exercitare. Transformarea a avut loc la Maastricht, unde pentru prima dată statele membre au înscris în tratat obiectivul unei „politici externe comune”. După intrarea în vigoare a tratatului la 1 noiembrie 1993, Uniunea Europeană, în calitate de forță ce și-a putut face auzită vocea pe scena internațională, a exprimat poziția sa asupra conflictelor armate, a drepturilor omului sau a oricărui alt subiect legat de principiile fundamentale și valorile comune ce stau la baza Uniunii și pe care ea s-a angajat să le apere.

Dispozițiile PESC au fost reavizitate de Tratatul de la Amsterdam, care a intrat în vigoare în 1999. De atunci, articolele 11 și 28 ale Tratatului asupra Uniunii Europene sunt expres consacrate PESC (anexa nr.3, Actorii PESC).

Capitolul II. Politica Europeană de Securitate și Apărare

1. Ce reprezintă PESA?

Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA) are drept obiectiv să permită Uniunii dezvoltarea capacităților sale civile și militare de gestionare a crizelor și prevenire a conflictelor la nivel internațional. Astfel, contribuția sa la menținerea păcii și a securității internaționale, potrivit Cartei ONU, ar spori considerabil, adică pe măsura forței sale economice și demografice. De la început trebuie menționat că **PESA nu implică crearea unei armate europene**, ci ea evoluează de o manieră compatibilă și coordonată cu Organizația Atlanticului de Nord.

Ideea unei apărări europene autonome a suscitată, în cadrul UE, discuții controversate, legate, în principal, de slăbiciunea structurilor existente și a complexității rolului lor, dar și de angajamentul american pe solul Vechiului Continent. Consensul apărut în jurul voinței de a „europeniza” apărarea a disimulat în realitate numeroase contradicții și discordii, cu privire la aspectele strategice, militare și instituționale ale unei astfel de securități. De asemenea, o absență a armonizării concepției statelor membre asupra finalităților și modalităților unei apărări europene a făcut multă vreme ca instituțiile create în acest scop să se dovedească puțin eficace. Apărarea Europei se sprijină astăzi, încă, în mare parte pe prezența, din anii ‘50, pe continent, a trupelor americane și a armelor nucleare cu efect descurajator. Dar această situație, în care 230 milioane de americani sunt însărcinați să apere 500 milioane de europeni, pare anacronică și nu se poate pereniza, din motive politice, strategice și economice. Disensiunile în sânul statelor membre ale UE favorabile unei apărări pur europene sau chiar unui pilon european al Alianței Nord-Atlantice și celelalte dornice să rămână sub protecția întregă a NATO, au apărut în plină lumină, după schimbările intervenite în Est, după Războiul din Golf și din Bosnia și Kosovo⁵.

Oricare ar condițiile dificile de naștere a PESA, aceasta din urmă se caracterizează prin faptul că ea rămâne cu o anume

⁵ Vezi Joëlle le MORZELLE, *Defense européenne*, în <http://www.cremoc.org/articles/defense-euro2001.pdf>, p1.

fragilitate, căci este *colectivă* și constituie un *proces*, înainte de a fi un *fapt împlinit*. Ea este *colectivă*, în sensul că s-a decis în comun ce conținut concret va avea PESA. Practic, PESA este rezultatul acordurilor semnate de către statele membre de-a lungul timpului. În fine, este vorba de un *proces*, în sensul că, de acum înainte, capacitățile europene, prin adoptarea unui obiectiv țintă - *headline goal* -, sunt în centrul proiectului de apărare europeană. Pentru a depăși aceste provocări și a asigura buna tranziție a structurilor militare tradiționale către noi structuri de apărare și securitate europene, precum și pentru a duce la bun sfârșit noua etapă a ridicării puterii PESA, vor trebui să se modifice structuri naționale și proceduri de cooperare ce s-au convenit prin acorduri bilaterale sau multilaterale.

Patruzeci de ani de integrare europeană au sfârșit prin a da o dublă identitate, națională și europeană, care nu și-a găsit încă în mod sigur toate expresiile sale, în special în domeniul apărării. De aceea, **PESA poate însemna o specializare pe funcții militare**⁶. O asemenea propunere a fost făcută de americani europenilor din NATO, dar nu avea și o dimensiune politică, ca aceea pe care o are UE. Specializarea constă în a plasa fiecare stat al Uniunii, care va fi dispus să o facă, pe domeniul de care el dispune în totalitate sau doar de o parte a tehnologiei și priceperii sale militare. Avantajul unei astfel de construcții ar fi, din punct de vedere militar, evitarea risipirii și diluării mijloacelor. Această idee are nevoie să se maturizeze, și statele europene sunt încă la stadii diferite de reflecție. În aceste condiții, se cuvine ca PESA să facă de acum înainte obiectul unei cooperări întărite. Această necesitate de cooperare întărită se impune, mai mult ca niciodată, odată cu aprofundarea viitorului PESA. Totuși, vor fi situații în care toate statele membre vor fi dispuse să participe la cooperări, dar este posibil ca unele să nu fie în măsură să le facă față. În acest din urmă caz, cei care doresc pot folosi instrumentul cooperării întărite pentru PESA.

⁶ Yves BOYER (Directeur adjoint de la Fondation pour la recherche stratégique), *La politique de sécurité et de défense de l'Union européenne; bilan d'étape*, în http://www.afri-ct.org/article.php3?id_article=468, p. 7.

*În același timp, PESA exclude orice formă de apărare teritorială*⁷. Aceasta rămâne în competența exclusivă a statelor naționale și a NATO. Constituția pentru Europa a prevăzut o clauză de solidaritate în caz de agresiune armată, dar ea nu va intra în vigoare decât dacă acest document va fi ratificat de statele membre.

2. Procesul constituirii PESA

Într-un anume fel, ideea de apărare europeană nu este nouă (anexa nr.1, Cronologia PESA). Ea a apărut imediat după război. Astfel, în cadrul Uniunii Europei Occidentale (UEO), a fost pusă la punct o structură militară integrată, cu un efemer comandament comun, încredințat mareșalului Montgomery. Absența mijloacelor și urgența de a face față amenințării sovietice vor face zadarnică însă această primă tentativă. Organizarea apărării Europei Occidentale va fi atunci încredințată de fapt unui stat aliat (SUA), dar nu și european, singurul ce posedă capacitățile de a echilibra potențialul militar sovietic. Din 1948 până în 1989, în ciuda unui cadru definit în funcție de raportul de forțe de după cel de-al Doilea Război Mondial, ideea unei apărări a Europei rămânea totuși prezentă și va continua să-și facă drum sub forma diferitelor transformări: CEA, plan Fouchet etc. Condițiile nu erau totuși reunite pentru ca aceste proiecte să se finalizeze. La sfârșitul anilor 1980, în timpul bulversărilor excepționale ce anunțau sfârșitul taberei socialiste care se destrăma, membrii Comunității Economice Europene (CEE) se decideau să accelereze procesul de apropiere a lor. Totuși, pentru membrii cei mai vechi, aproape 35 de ani de integrare europeană le impuneau să aprofundeze apropierea lor, dându-i un conținut politic asortat cu mecanisme de adoptare a deciziei politico-militare⁸.

Astfel, de exemplu, în 1987, cu ocazia „programului” de la Haga, țările membre ale UEO recunoșteau că, de fapt, construcția europeană va rămâne incompletă atâta timp cât ea nu privește securitatea și apărarea. Tratatul de la Maastricht și Amsterdam vor reprezenta, câțiva ani mai târziu, un avans considerabil, deoarece vor deschide Uniunii Europene perspectiva construirii unei politici de

apărare comună. Semnificația avansului respectiv consta în plasarea acestui nou șantier al construcției europene într-un context politic. Crearea și creșterea în putere a Politicii Europene de Securitate și Apărare sunt, din acest punct de vedere, de o natură diferită de încheierea unei alianțe tradiționale între state ca NATO. Ele vizează, într-adevăr, termenii Tratatului asupra UE cu definirea progresivă a unei politici de apărare comune care ar putea conduce la o apărare comună.

Totuși, trebuie constatat că decizia de a pune în practică PESA nu se face decât de circa zece ani, și măsurile concrete luate în acest sens doar de câțiva ani. Pentru ca PESA să ia avânt, se cuvine ca europenii să se angajeze la o muncă lentă de evidențiere a dimensiunii strategice militare a securității. Din acest punct de vedere, cu rare excepții aproape, ei au depășit obiceiurile deprinse pe durata a peste 40 de ani de tutelă a lor în materie de securitate: *tutelă acceptată de Vest și impusă prin forță în Est*. Această obediență va avea consecințe pe termen lung asupra realizării PESA.

În același timp, se cuvine luat în seamă prestigiul considerabil de care se bucură SUA în Europa Centrală și Orientală, ca reacție la dominația sovietică. Modelul cultural strategic american în aceste state europene exercită o seducție puternică, ceea ce ar putea complica dezvoltarea PESA. De altfel, americanii uzează de această situație pentru a-și justifica prezența în zonă și a se manifesta ca „putere indispensabilă”. Ei sunt, în special, activi în punerea în practică a unor instituții de stabilitate destinate să acompanieze dispariția blocului sovietic și apariția noilor state europene și integrarea lor progresivă în comunitatea democrațiilor. Acest amestec de instituții și mecanisme noi plasează Washingtonul în centrul eșichierului Vechiului Continent, și aceasta, cu atât mai ușor cu cât importante comunități originare din Europa Centrală și Orientală, ca americano-polonezi (5 milioane), americano-ucraineni (1,5 milioane) și americano-lituanieni (850 de mii), influențează autoritățile americane pentru a acționa favorabil în privința țării lor de origine⁹. Cele mai multe dintre noile state, într-o situație de mare precaritate și slăbiciune economică, politică și socială, văd în inițiativele americane

⁷ Vezi Federico SANTOPINTO, *op. cit.*, p.2.

⁸ Ibidem, p. 2.

⁹ Vezi Federico SANTOPINTO, *op. cit.*, p.3.

o cale de salvare la care se raliază fără ezitare. Ele o fac cu atât mai mult cu cât potențialul lor uman și nivelul de dezvoltare nu le lasă, din punctul de vedere al securității lor externe, în afara apartenenței la NATO sau la UE, ca posibilitate de dezvoltare a unei rețele de legături bilaterale de orice natură cu SUA prin participarea la structuri de cooperare ad-hoc sau în cadrul Parteneriatului pentru Pace.

Acest loc central oferă Washingtonului o serie de pârghii de acțiune pe care doar el le posedă. În acest context, SUA și-au putut dezvolta influența în zonele bogate în materii prime (Bazinul caspic) sau cu potențiale mari de dezvoltare economică, ca de exemplu în Baltica, care regrupează o piață de 100 milioane de persoane și unde anumite state cunosc o creștere economică deosebită. SUA le apar țărilor din această zonă a Europei ca furnizor de securitate. Este posibil ca aceste relații să constituie un oarecare obstacol în calea edificării rapide și fără probleme a PESA.

Concomitent cu procesul de extindere al NATO, UE, potrivit deciziei adoptate la Consiliul European de la Copenhaga, primea noi membri, din care opt erau din Europa Centrală și Orientală. Aceste fapte vor avea într-o mare măsură, în timp, efecte diverse și asupra PESA. De altfel, SUA nu sunt dezinteresate de preocuparea UE în materie de apărare. Politica americană constă într-o primă etapă în circumscrierea amplexului PESA, căutând să o integreze într-un cadru NATO. Aceasta se face, mai întâi, într-o manieră indirectă, încercând să dea NATO o „rațiune de a fi” după Războiul Rece. Un ritm ridicat al întâlnirilor la nivel înalt ale Alianței, pe durata deceniului 1990, permite, în parte, doar găsirea răspunsurilor la această chestiune prin intermediul amendamentelor succesive aduse funcționării, structurii militare și obiectivelor Alianței. Miza acestor Summit-uri evoluează gradual, între 1990 și 1994, ele fiind focalizate asupra transformărilor interne și externe ale Alianței și, mai ales, asupra modalităților de cooperare cu țările din ex-URSS; începând cu mijlocul deceniului, ele iau o turnură mai existențială. Supraviețuirea organizației era considerată la Washington ca dependentă de capacitatea sa de lărgire și de a fi capabilă de noi misiuni¹⁰. Dezbaterile asupra acestor noi misiuni s-au blocat mult timp, în măsura în care serioase divergențe

¹⁰Yves BOYER, *op. cit.*, p. 4.

între Washington și aliați au apărut rapid, ca mărturie a reacțiilor negative exprimate în Europa față de ceea ce ar putea fi un balon de încercare: raportul Blackwill/Sturmer din noiembrie 1997, care sugera un rol lărgit al NATO incluzând mai ales protecția zonei golfului arabo-persic. Direcția prioritară era fixată pentru americani, care vor sfârși prin a găsi, cinci ani mai târziu, prilej de satisfacție în deciziile luate la Summit-ul de la Praga, la care erau primiți șase noi membri, și amorsa extinderea câmpului de acțiune militară a Alianței. Tot acum se anunța crearea Forței de Reacție Rapidă. Această hotărâre va afecta PESA.

În același timp, cu apariția acestor diferențe de comportament, afirmarea voinței europenilor de a dezvolta PESA vine să perturbe planurile americane și să pună, obiectiv, în discuție monopolul NATO pentru folosirea forței în rezolvarea crizelor ce afectează securitatea europeană. Se pare că PESA, pentru SUA, reprezintă o sporire a contribuției militare a Europei la NATO, în timp ce europenii o percep ca pe o creștere în putere a Uniunii Europene.

De fapt, Tratatul de la Maastricht (1992) a fost primul ce a cuprins prevederi privind responsabilitatea Uniunii Europene în termeni de securitate și asupra eventualității unei politici comune de apărare. Ca urmare a intrării în vigoare a Tratatului de la Amsterdam (1999), noi misiuni au fost incluse în Tratatul asupra UE (cap.V). Această inovație importantă privește misiunile umanitare și de evacuare, misiunile de menținere a păcii, ca și forțele de luptă pentru gestionarea crizelor, inclusiv misiunile de restabilire a păcii (misiunile numite de la Petersberg). La aceste misiuni de gestionare a crizelor civile și militare se adaugă componenta prevenirii conflictelor a PESA: Comitetul politic și de securitate (COPS), Comitetul militar al UE (CMUE) și statul major militar al UE (StMUE). De fapt, punerea în practică a PESA se face cu ajutorul unor actori și instrumente PESC (Anexa nr.4). De altfel, Consiliul European de la Helsinki (decembrie 1999) a instaurat „obiectivul global”, adică puterea Uniunii de a desfășura, într-un interval de 60 de zile și în mai puțin de un an, până la 60.000 oameni.

În timpul reuniunii de la Goteborg (iunie 2001), Consiliul European și-a manifestat voința de a ameliora capacitățile UE în domeniile prevenirii conflictelor și gestionării crizelor cu mijloace militare și civile.

Tratatul de la NISA (2001) a atribuit COPS sarcina operațiilor de gestionare a crizelor, întotdeauna sub responsabilitatea Consiliului.

Constituția europeană, pe cale de a fi ratificată, indică clar obiectivul de a ajunge la punerea în practică a unei adevărate apărări comune europene. Ea prevede aplicarea misiunilor Petersberg și introducerea a două clauze: *o clauză de apărare reciprocă și o clauză de solidaritate în caz de atac terorist sau de catastrofă naturală sau umană*. În plus, ea prevede posibilitatea încredințării unei sarcini militare unui grup de state membre sau să se stabilească o „cooperare structurată permanentă” în domeniul apărării. Aceste măsuri ar permite anumitor state membre să se apropie rapid de obiectivul unei apărări comune europene.

3. Misiunile și obiectivele PESA

În mod formal, misiunile atribuite PESA sunt definite prin cele trei sarcini de la Petersberg ce au fost adoptate în 1992 de UEO și au fost inserate în Tratatul UE. Acestea sunt: *misiuni umanitare și de evacuare a resortisanților, misiuni de menținere a păcii, misiuni de luptă pentru gestionarea crizelor și/sau operații de restabilire a păcii*.

Această formulare permite o interpretare largă a misiunilor pe care UE poate să le întreprindă. În cursul anilor, misiunile PESA au fost mai bine definite. În 2002, o declarație a Consiliului European a afirmat în mod expres că lupta împotriva terorismului era inclusă în obiectivele PESA. De atunci, Politica Europeană de Apărare nu mai este doar o proiecție externă, ci a dobândit și o dimensiune internă - protejarea cetățenilor care trăiesc în Europa.

În decembrie 2003, adoptarea Strategiei Europene de Securitate (SES) de către Consiliul European a contribuit la clarificarea și mai mult a obiectivelor PESA, ca și a rolului său¹¹. Acest document este, într-adevăr, o doctrină a UE în materie de politică externă, o doctrină ce nu exclude recursul la forță în cazurile extreme și care rămâne ambiguă în ceea ce privește noțiunea de acțiune preventivă.

¹¹ Vezi Federico SANTOPINTO, *op.cit.*, p.2.

Misiunile Petersberg au fost mai bine definite în tratatul constituțional. Astfel, Constituția anunță că PESA trebuie să asigure „menținerea păcii, prevenirea conflictelor și întărirea securității internaționale”¹². Prin urmare, Constituția adaugă celor trei misiuni Petersberg deja enunțate în actualul tratat, *patru misiuni* ce nu trebuie totuși interpretate ca noi competențe, ci mai degrabă ca o punere la punct a sarcinilor preexistente la Petersberg. Astfel, PESA include următoarele șapte domenii: misiuni umanitare și de evacuare; misiuni de menținere a păcii; misiuni de forțe luptătoare pentru gestionarea crizelor; *misiuni de dezarmare (C)*; *misiuni de consiliere și asistență militară (C)*; *misiuni de prevenire a conflictelor (C)*; *operațiuni de stabilizare la finele conflictelor (C)*.

În fine, Tratatul constituțional precizează că toate misiunile pot să contribuie la lupta împotriva terorismului.

Obiectivele PESA nu pot fi totuși definite doar pe baza singurelor articole ale tratatelor europene care le privesc direct. Într-adevăr, ele se deduc, plecând de la principiile generale pe care UE le-a adoptat în calitate de organizație, pe de o parte, și de la finalitățile globale atribuite PESC, pe de altă parte. Astfel, articolele Tratatului privind UE ce se referă la PESC (care include PESA) statuează ca acțiune externă a Uniunii Europene, în afară de faptul că apără interesele și valorile europene, promovarea *drepturilor omului, cooperarea internațională, dezvoltarea și democrația în lume*. Deci, se poate conchide că misiunile PESA trebuie să se facă întotdeauna din această perspectivă. Acest aspect nu trebuie să fie considerat o simplă formalitate, căci, în cele mai multe cazuri, în constituțiile naționale, statele nu își leagă explicit politica externă de promovarea unor astfel de valori în lume.

În fine, se pune problema mandatului misiunilor PESA în raport cu ONU. De aici, apariția unei dileme, și anume: misiunile militare ale UE trebuie să fie aprobate de Consiliul de Securitate al ONU, întotdeauna, sau pot exista și excepții? Desigur, numeroase state membre doresc stabilirea unei legături strânse între orice acțiune a PESA și ONU. Dar, de exemplu, criza din Kosovo a răspuns acestei întrebări: acțiunile militare ale UE pot să se facă fără nicio relație de

¹² Vezi *Traite établissant une Constitution pour l'Europe*, în <http://europa.eu.int/constitution/download/print-fr.pdf>, art.I-16, I-17 și I-18.

subordonare față de Consiliul de Securitate? De altfel, în formularea sa vagă, Strategia Europeană de Securitate lasă poarta deschisă la eventuale misiuni preventive, fără a preciza modul în care acestea se raportează la ONU (anexa nr. 2. Lista cu misiuni de gestionare a crizelor de către PESA).

4. Instrumentele gestionării civile și militare a crizelor

Crearea PESA a impus necesitatea identificării mijloacelor civile și militare pe care Uniunea Europeană le pune în aplicare atunci când lansează o misiune de gestionare a crizelor. Capacitățile necesare îndeplinirii obiectivelor Politicii Europene de Securitate și Apărare sunt atât militare, cât și civile.

A) Capacitățile militare ale PESA

Procesul de identificare și punere la dispoziție a capacităților militare ale PESA reprezintă o provocare majoră pentru UE (anexa nr.4. Organe militare ale UE). Atunci când PESA a fost lansată, în 1999, Consiliul European fixase un obiectiv pe care ea se angaja să-l atingă în 2003, în materie de capacități militare: *Obiectivul global de la Helsinki*. Acest obiectiv se inspiră de la NATO, care era prezentă în Bosnia în 1999, cu 600.000 de oameni. „Obiectivul global” al UE consta în punerea la dispoziție, la sfârșitul anului 2003, a unei forțe de 50.000-60.000 de oameni furnizați de statele membre (corespunzând la un corp de armată), putând fi desfășurat într-un interval de timp de 60 de zile și pentru o perioadă de un an pe un teatru îndepărtat (în realitate, numărul necesar pentru atingerea acestui obiectiv este de 180.000, dacă se ia în calcul necesitatea garantării a trei rotații pe an)¹³. Potrivit obiectivului global, aceste forțe trebuie să fie în măsură să îndeplinească misiunile Petersberg și trebuie să fie, din punct de vedere militar, auto-suficiente. În această calitate, ele pot fi sprijinite prin mijloace logistice, aeriene și navale necesare. Se cuvine amintit, totuși, că „*Obiectivul global*” nu-l constituie crearea unei armate europene. Este vorba mai mult de unități naționale, la care Consiliul European poate recurge, dacă decide, în unanimitate, să intervină într-o regiune a lumii.

Totuși, punerea în practică a „Obiectivului global” se caracterizează prin numeroase dificultăți. În noiembrie 2000, o „Conferință de ofertă a angajamentelor în materie de capacități” a stabilit un catalog al forțelor pe care fiecare țară acceptă să le destine pentru atingerea scopului fixat. Obiectivul cantitativ a fost facil de atins. Statele membre au pus la dispoziție o „rezervă” de peste 100.000 de oameni, 400 de avioane și 100 de clădiri și s-au angajat să identifice alte capacități militare, în consens cu „Obiectivul global plus”¹⁴. Dar, sub aspect calitativ, s-au ivit numeroase probleme. Într-adevăr, Catalogul a evidențiat existența unor grave insuficiențe în termeni de transport și de comandament (state majore desfășurabile).

În noiembrie 2001, miniștrii europeni ai Apărării au lansat un „Plan de acțiune european privind capacitățile” (PAEC) care trebuia să identifice lacunele Catalogului de către grupuri de experți conduse de unul sau două state. Planul a arătat că, dacă anumite lacune puteau fi acoperite de noile contribuții din partea statelor membre, altele priveau capacitățile care, pur și simplu, nu existau. Aceasta înseamnă că statele membre trebuiau să creeze noi capacități, mai ales în domeniul desfășurării și mobilității forțelor. Pe termen scurt, soluția în domeniul desfășurării nu putea să treacă decât prin mari proiecte de achiziții și de investiții. În timpul celei de-a doua „Conferințe de oferte de angajamente în materie de capacități”, în mai 2003, grupuri de lucru administrate de un stat au fost create cu scopul de a pune în practică proiecte concrete menite să rezolve lacunele identificate în faza precedentă. Aceste proiecte concrete aveau menirea să conducă la cumpărarea coordonată a unui nou material din partea membrilor.

În 2003, PESA dispunea de un nou catalog, în care, totuși, persistau numeroase lacune. În ciuda eforturilor depuse, catalogul PESA pus în practică în 2005 nu dispune de mijloace suficiente pentru a asigura mobilitatea trupelor și pentru a garanta susținerea lor logistică îndepărtată. În plus, sistemele de comandament și de comunicații rămân modeste la nivel colectiv. Distanța dintre obiectivele declarate de UE și capacitățile reale a fost ironic denumită *ecart de credibilitate*, în timpul unei conferințe organizate de grupul liberal european în noiembrie 2002. În ceea ce privește misiunea

¹³ Federico SANTOPINTO, *op.cit*, p.3.

¹⁴ Ibidem, p.4.

militară organizată sub egida Franței în 2003 (operațiunea Artemis), adesea citată ca exemplu de primă misiune militară a PESA pe un teatru îndepărtat, se cuvine amintit că era vorba de o acțiune de foarte scurtă durată și limitată doar la orașul Bunia. Problema capacităților rămâne, deci, intactă și trimite la chestiunea delicată a bugetelor militare europene și la restructurarea lor.

O a doua sarcină ce revenea capacităților militare PESA o reprezintă „*Headline Goal 2010*” și grupările tactice. În timp ce UE dezvoltă „Obiectivul global” de la Helsinki, noi amenințări de tip netraditional au apărut, antrenând cu ele noi exigențe în materie de capacități militare. Cea mai mare parte a armatelor europene sunt încă structurate ca pe timpul Războiului Rece, adică pe apărarea teritoriului european împotriva unei eventuale invazii armate. „Obiectivul global” definit la Helsinki în 1999, care nu a fost încă atins în realitate, a fost inspirat de Războiul din Kosovo, care, în final, era mai curând un conflict clasic și apropiat de teritoriul european. UE rămâne totuși incapabilă să efectueze misiuni îndepărtate de natură înalt specializată. Într-adevăr, dacă statele membre numără aproximativ 1,8 milioane de soldați, doar 12% dintre ei pot fi desfășurați în străinătate¹⁵. Or, în ciuda eforturilor realizate, PESA nu dispune mereu de mijloace suficiente pentru mobilitatea trupelor și pentru a garanta susținerea lor logistică îndepărtată.

Necesitatea de a dispune de forțe de reacție rapidă înalt specializate și foarte mobile, în măsură să intervină pe teatre îndepărtate, se impune cu necesitate pentru PESA. Această capacitate, implicit evocată în Strategia europeană de securitate colectivă adoptată în decembrie 2003, a fost inserată în noul obiectiv fixat de UE în materie militară: „*Obiectivul global 2010*”. La rândul său, „Obiectivul global 2010” își propune înainte de orice să adopte o serie de ameliorări cu scopul de a acoperi lacunele ivite în cadrul obiectivului de la Helsinki. Totodată, el introduce conceptul de „Grupări tactice”, inspirându-se dintr-o inițiativă a Franței, Germaniei și Regatului Unit adoptată în aprilie 2003. Scopul acestei inițiative este să pună la dispoziția PESA o serie de forțe compuse fiecare din câte 1.500 de oameni, putând fi desfășurate într-un timp de 15 zile în zone îndepărtate și în special dificile. Aceste grupări

¹⁵ Ibidem, p.4.

tactice vor trebui să dispună de toate elementele de susținere necesare pentru îndeplinirea misiunilor lor, inclusiv de mijloace de transport strategic. De asemenea, ele vor trebui să fie în măsură să efectueze atât misiuni autonome, cât și acțiuni necesare pregătirii intervențiilor de mai mare anvergură. Calendarul fixat de „Obiectivul global 2010” comportă crearea a 30 de prime batalioane în primul semestru al anului 2006. Din punct de vedere organizațional, *Grupările tactice* pot fi compuse din structuri militare dintr-un stat membru sau mai multe state membre care furnizează trupele sau materialul necesar.

În fine, în materie militară, o *ultimă inițiativă* a fost adoptată în decembrie 2004. Atunci, într-un consiliu informal, miniștrii Apărării din Franța, Spania, Italia, Portugalia și Țările de Jos au propus crearea unei *Forțe europene de jandarmerie* de 3000 de bărbați și femei, putând fi desfășurată în străinătate în 30 de zile¹⁶. Această Forță ar trebui să se distingă de alte inițiative militare prin caracterul său hibrid civilo-militar. Ea răspunde, într-adevăr, unei nevoi din ce în ce mai presante a comunității internaționale, și anume aceea de a integra o dimensiune civilă (mai ales în domeniul întăririi poliției și statului de drept) în misiunile de gestionare militară a crizelor. Forța de jandarmerie, care trebuia să fie în măsură să intervină din 2006, va fi pusă la dispoziția misiunilor PESA ca și a a OSCE, NATO și ONU.

B) Capacitățile civile ale PESA

După lansarea procesului de creare a PESA în 1999, statele membre și-au dat repede seama că gestionarea crizelor nu ar putea fi doar militară. Întărirea statului de drept, mai ales crearea unei poliții oneste și a unui sistem judiciar eficace, începe să fie percepută ca o componentă esențială a oricărei acțiuni de restabilire a păcii. Misiunile de gestionare civilă au fost integrate PESA în anul 2000, în timpul Consiliului European de la Feira. Acesta privea patru sectoare: poliția, întărirea statului de drept, administrația civilă și protecția civilă.

În mod concret, statele membre se angajează să pună la dispoziția misiunilor civile ale PESA o rezervă de 5000 de polițiști, 200 de judecători, mai mult de 2000 experți în diverse domenii civile și, în fine, echipe de evaluatori ce pot fi desfășurate pe teren în cel

¹⁶ Ibidem, p. 4.

mai scurt timp. Identificarea și punerea la dispoziție a capacităților civile utilizabile de PESA a fost relativ rapidă. UE a dobândit o oarecare pricepere în domeniu, intervenind în multe țări (Balcani, Georgia, Congo, Irak, Palestina, Sudan). În sectorul civil, se constată, totuși, lacune în materie de capacități (mai ales în sectorul personalului de justiție în domeniul financiar și al logisticii). În afara domeniului militar, un „Obiectiv global civil” a fost identificat, pentru a întări capacitățile civile în 2008.

Misiunile civile ale PESA pun totuși o problemă de coordonare cu politica de cooperare în dezvoltare, gestionată de Comisia Europeană în cadrul competențelor supranaționale și comunitare ale UE (primul pilon). Politica de cooperare europeană, într-adevăr, cuprinde numeroase programe ce intervin în domeniile statului de drept, al democrației și al reconstrucției după conflict. În plus, în ansamblul său, ajutorul de dezvoltare este perceput ca un prețios instrument susceptibil de a contribui la înlăturarea tensiunilor sociale și structurale ale țărilor din sud. Ea este considerată ca un instrument de prevenire a conflictului în sine. Pe frontul civil, atunci când ea face față conflictelor, UE intervine pe baza a două politici distincte și separate între ele: PESA și cooperarea în dezvoltare (la care trebuie adăugat ajutorul umanitar, de asemenea prerogativă a Comisiei și a primului pilon). Probleme de coordonare și de coerență între cele două sfere de acțiune sunt puse în numeroase rânduri.

5. Viitorul PESA

De la crearea sa, în 1999, PESA a făcut progrese importante și neașteptate, impunându-se ca o realitate de netăgăduit a procesului de integrare europeană. Drumul de parcurs rămâne totuși lung și întortocheat. Astăzi, dezbaterea privind dezvoltarea viitoare a PESA comportă numeroase mize, printre care se pot cita: *problema coerenței între mijloacele civile și mijloacele militare, relația dintre PESA și NATO, problema controlului democratic din partea Parlamentului european, chestiunea finanțării PESA, problema capacităților militare a UE și bugetele naționale pentru apărare*. În realitate, aceste mize revin la o chestiune de fond care este, în sine, destul de simplă și care privește calitatea integrării europene în domeniul apărării și al politicii externe. Deosebit de semnificative

pentru redefinirea fizionomiei viitoare a Uniunii Europene sunt relațiile PESA cu NATO și problema capacităților militare și civile ale Uniunii.

Odată PESA creată, problema relației sale cu NATO s-a pus deosebit de acut dintr-o serie de motive. Printre acestea din urmă se numără: *definirea clară a cadrului intervenției statelor europene și anume sub egida NATO sau în afara Alianței Nord-Atlantice; stabilirea riguroasă a valorii adăugate de PESA în raport cu NATO*. În acest context, riscul creării funcțiilor duble a împins UE și NATO să conceapă un acord „Berlin plus” (decembrie 2002), în scopul clarificării relației între cele două organizații. Acordul „Berlin plus” a definit maniera în care UE poate să folosească capacitățile NATO în materie de planificare și comandament în cadrul propriilor misiuni. Preluarea operațiunilor SFOR ale NATO în Bosnia de PESA, de exemplu, s-a făcut în termenii dispozițiilor Acordului „Berlin plus”. Relația dintre PESA și NATO, totuși, nu poate fi redusă la o simplă problemă de coordonare. Ea privește, desigur, o miză mai importantă, care este cea a autonomiei militare și, deci, politice a UE în raport cu SUA. O autonomie ce ar putea modifica statutul Europei în lume și antrena o oarecare rivalitate strategică între cele două continente. Pe acest plan, statele europene se divizează între atlantiști și europeniști. În 2003, în plină criză irakiană, voința de a demarca PESA de NATO a împins Franța, Germania și Belgia să propună crearea unui cartier general al UE total independent de organizația atlantică. Această idee, evident, a întâlnit opoziția Marii Britanii. Un acord a fost apoi găsit: din 2004, o celulă de planificare a fost creată în cadrul SHAPE a NATO (cartierul general al puterilor aliate în Europa) pentru a pregăti misiunile PESA ce apelează la mijloacele NATO potrivit termenilor „Berlin plus”. În paralel, o celulă de planificare civilo-militară a fost creată în cadrul Consiliului UE, în scopul planificării operațiunilor autonome ale UE care nu au recurs la suport din partea NATO. Relația PESA – NATO nu este definitiv stabilită. Crearea progresivă a PESA a fost acompaniată de o critică neîncetată a capacităților militare ale Europei, în special atunci când se confruntă cu aliatul american. Cum s-a putut vedea, „Obiectivul global” și „Obiectivul global 2010” au reprezentat ocazia de a identifica lacunele forțelor europene în materie de tehnologie, de transport, de desfășurare și de comandament. Astfel, pentru a acoperi aceste

lacune, în mediile politice, militare și industriale europene numeroase voci s-au ridicat pentru a reclama o mai mare susținere în industrie și în cercetarea tehnologică în materie de armament. Acest obiectiv este considerat ca prioritar în cadrul PESA. Decidenții europeni par să se orienteze spre două căi. În prezent, Germania are 280.000 de soldați, Italia 194.000, Franța 259.000, Belgia 41.000, Marea Britanie 207.000 de soldați¹⁷. Dacă, la nivel național, astfel de cifre au un sens anume, adunându-le la nivelul UE, se strâng aproape 2 milioane de bărbați și femei în armată (SUA are 1,433 milioane de oameni în armată). În perspectiva unei politici europene comune, această cifră este inutil de mare și implică o risipă de resurse umane și financiare considerabile. Experții în materie militară reclamă un transfer de resurse de personal spre industria de armament și spre cercetarea tehnologică, în cadrul unei armonizări și a unei raționalizări la nivel european. O astfel de întărire a industriei europene ar trebui să permită UE să dispună de capacități mai bune pentru misiunile de gestionare a crizelor. PESA își propune înainte de toate promovarea unei mai mari complementarități și a unei mai bune coordonări între diferitele politici naționale de apărare, pentru a evita dublarea funcțiilor la nivel european. Promovarea unei restructurări a bugetelor militare a statelor membre, raționalizarea resurselor existente, o mai bună coordonare în materie de echipamente, o deschidere timidă a piețelor apărării reprezintă obiective importante pentru realizarea PESA. De fapt, asemenea ambiții au ca scop întărirea capacităților militare astăzi prea fragmentate și favorizarea investițiilor mai importante în domeniul apărării. Această miză poate să fie ilustrată prin intermediul problemei reechilibrării între cheltuielile pentru personal (ce corespunde în medie la jumătate din bugetele militare europene) și cheltuielile de investiții (în general, mai puțin de un sfert). Politica Europeană de Securitate și Apărare, totuși, nu se limitează doar la ambiția de a raționaliza capacitățile militare și bugetele apărării ale statelor membre într-o optică a integrării europene. Prin intermediul PESA, UE pare să vrea promovarea, de asemenea, a unei creșteri a bugetelor militare și, pe termen scurt, o reînarmare a Europei. De la nașterea sa, într-adevăr, PESA s-a impus ca un loc împrejmuit în cadrul căruia sunt vehiculate

¹⁷ Ibidem, p.8.

puternice presiuni pentru creșterea potențialului militaro-industrial al statelor membre. Dezbaterea desfășurată în jurul capacităților militare necesare UE pentru a putea să îndeplinească misiunile sale nu se limitează la o simplă chestiune de integrare și armonizare a legislației și bugetelor naționale destinate apărării.

Statele europene cheltuiesc în medie 1,9% din PNB pentru apărare, în timp ce, pe durata Războiului Rece, această medie era mai mult de 3,5%¹⁸. Dorința de a reveni la valorile de odinioară a fost exprimată în numeroase rânduri de decidenții europeni.

În proiectul Constituției pentru Europa, creșterea bugetelor militare ale statelor membre este departe de a fi o simplă dorință. Aceasta prevede dispoziții discrete, dar incisive, pe această temă. Textul constituțional stipulează că statele cele mai virtuozitate în materie de apărare pot lansa o „cooperare structurată permanentă”, la care celelalte state membre nu vor putea adera decât dacă cresc bugetele militare. Odată instituită, cooperarea întărită, probabil, se va impune ca un veritabil motor al politicii externe a UE. Pentru a participa la aceasta, statele membre vor trebui să respecte criteriile de convergență ce vor comporta o creștere a cheltuielilor militare. Deși Constituția nu este încă adoptată, aceste dispoziții ilustrează perfect orientările actuale ale PESA.

Uniunea Europeană în materie de apărare și securitate poate evolua fie printr-o aprofundare a integrării europene, fie prin creșterea bugetelor militare naționale. Desigur, nu se exclude nicio variantă. Importantele progrese înregistrate de PESA până în prezent rămân strict circumscrise unei dimensiuni pur interguvernamentale. Astfel, Europa ar putea, în viitor, să crească bugetele militare ale fiecărui stat membru fără ca să existe o integrare europeană efectivă în termeni calitativi. Or, dacă statele membre se găsesc mai înarmate fără a fi în paralel mai bine integrate, ele vor fi inevitabil mai puțin interdependente. Altfel spus, fiecare stat va avea mai puțină nevoie de celălalt pentru a fi influent în lume.

¹⁸ Ibidem, p.9.

Capitolul III. Raportul dintre PESA și interesele de securitate națională

1. Interesul național - finalitatea esențială a acțiunii actorilor statali

Interesul național reprezintă expresia activă a necesităților statului național, acea finalitate care îi orientează, în permanență, conduita. De fapt, în mod teoretic, orice stat național, în tot ceea ce întreprinde, urmărește atingerea interesului național. Acesta din urmă este un concept multidimensional, el referindu-se la toate domeniile de activitate umană. De aceea, se poate vorbi de interes național în plan economic, militar, politic, cultural, diplomatic, social, financiar, informațional, de securitate.

În același timp, interesul național apare ca ultim argument utilizat de guvernanți atunci când trec la adoptarea unor măsuri nepopulare, la diminuarea sau restricționarea unor drepturi generale ale omului. De exemplu, România, începând cu 1 ianuarie 2007, a ridicat prețurile la gazele naturale, energia electrică și termică și face aceasta nu din motive economice, ci pentru a armoniza prețurile interne cu cele din UE. La fel, din motive de securitate, în cadrul luptei împotriva terorismului internațional, se adoptă măsuri prin care se limitează și restricționează o serie de drepturi ale omului, cum ar fi libera circulație dintr-o țară în alta, înăsprirea pazei și a controlului în aeroporturi, gări și autogări, sporirea drepturilor forțelor de ordine și intervenție.

Totodată, interesul național reprezintă, cel puțin teoretic, factorul determinant al acțiunilor interne și internaționale ale statului în toate domeniile de activitate. De pildă, măsura implicării active a României în lupta împotriva terorismului internațional, inclusiv prin participarea cu trupe la coaliția internațională din Irak, se argumentează tot prin apelul la interesul național.

De asemenea, interesul național este factorul ce stă la baza consensului național, a coeziunii sociale și a obedienței populației. Aceasta pentru că, atunci când este vorba de interesul național, toți cetățenii țării sau marea lor majoritate sunt de acord cu depunerea de eforturi pentru atingerea unor obiective strategice, să acționeze uniți

și solidari în aceeași direcție, să se supună măsurilor adoptate de guvernanți pentru a asigura dezvoltarea durabilă și securitatea țării.

Interesul național se pune în evidență prin activitatea din interiorul țării, dar și în afara acesteia, în toate domeniile. El se traduce prin preocuparea constantă a instituțiilor statului, a cetățenilor săi, dar și a societății civile de a asigura dezvoltarea economică durabilă a țării, de a realiza schimburi economice avantajoase cu celelalte state, de a prezerva independența, suveranitatea și integritatea teritorială a țării, de a garanta securitatea umană a locuitorilor săi, de a stabili și întreține relații utile și necesare României cu celelalte țări și cu organizațiile internaționale, precum și cu societatea civilă regională și internațională, de a promova cultura națională.

Conținutul fiecărei dimensiuni a interesului național cunoaște o evoluție dinamică, în timp, ca urmare a schimbărilor produse în domeniile de activitate umană cu care acesta are tangență. De exemplu, interesul național privind suveranitatea se exprimă, astăzi, când România este stat membru NATO și al UE, într-o altă formă și în alți parametri decât în 1989. De altfel, documentele ce definesc interesul național în domeniul amintit, la rândul lor au cunoscut transformări de esență. Astfel, ceea ce se înțelegea prin suveranitatea statului român în anul 1989, de exemplu, diferă substanțial de accepția dată acum acestui termen.

Potrivit Strategiei de securitate națională a României, „Interesele naționale reflectă percepția dominantă, stabilă și instituționalizată cu privire la valorile naționale și urmăresc promovarea, protejarea și apărarea – prin mijloace legitime - a valorilor pe baza cărora națiunea română își făurește viitorul, prin care își garantează existența și identitatea și, pe temeiul cărora, se integrează în comunitatea europeană și euroatlantică și participă la procesul de globalizare. Prin aria lor de manifestare, ele se adresează - în primul rând - cetățenilor patriei ce trăiesc pe teritoriul național, dar și - în egală măsură - tuturor celorlalți oameni aflați în România, precum și românilor ce trăiesc sau își desfășoară activitatea în afara granițelor țării”¹⁹.

¹⁹ Strategia de securitate națională a României, București, 2006, pp.5-7.

2. Politica României în materie de securitate națională

Trăim într-o lume interdependentă, din ce în ce mai complexă și adesea periculoasă, de care cetățenii români devin tot mai conștienți. Creșterea terorismului și amenințarea cu propagarea rapidă a diverse maladii infecțioase la scară planetară sunt o provocare pentru societatea noastră și afectează sentimentul de securitate care joacă un rol primordial în calitatea vieții. Românii înțeleg această nouă realitate. Ei știu că amenințările securității individuale și ale securității publice nu sunt singurele probleme cărora țara trebuie să le facă față. De asemenea, România, în materie de securitate, trebuie să facă față aceluiași provocări ca și celelalte state ale lumii. Este vorba de terorismul internațional, de proliferarea armelor de distrugere în masă, de criminalitatea organizată, de traficul de armament, de droguri, de ființe umane etc.

Pentru a răspunde acestor provocări, România duce o politică de securitate națională adecvată, în sensul că aceasta din urmă este concepută ca un cadru strategic și un plan de acțiune pentru ca guvernul să facă față amenințărilor prezente și viitoare. Politica de securitate națională este axată pe trei interese fundamentale în materie de securitate. În primul rând, *este vorba de protejarea României și a românilor* (în țară și în străinătate). În timp ce amenințările cărora este expusă țara noastră evoluează, interesele noastre în materie de securitate persistă. Interesul primordial al țării noastre în materie de securitate națională este să se protejeze pe sine și pe cetățenii săi, acasă și în străinătate. În acest scop, guvernul trebuie să protejeze nu doar securitatea fizică a românilor, ci și valorile lor fundamentale și principalele instituții ale statului.

În plus, guvernul are responsabilitatea de a apăra țara împotriva amenințărilor la adresa suveranității sale, ce merg de la intrarea ilegală până la incursiunile în apele noastre teritoriale.

De altfel, guvernul are obligația să ofere ajutor românilor ce muncesc în afara țării sau călătoresc în străinătate. În plus, prezența internațională a României poate face ca teritoriul său să fie o țintă, de exemplu, pentru organizațiile teroriste. Prin urmare, este imperativ ca instituțiile abilitate ale statului să ia măsuri de securitate eficace pentru a proteja cetățenii români aflați în străinătate atât în misiuni oficiale (diplomați, militari etc.), cât și la muncă sau în excursii.

Al doilea interes al României în materie de securitate este de a se asigura că țara nu reprezintă o sursă de amenințări ce vizează pe aliații săi. De altfel, România este percepută, acum, de aliații săi, dar și de celelalte state, ca un generator de securitate în regiune și în lume.

Datorită relațiilor de interdependență ce caracterizează lumea contemporană, este imposibil ca țara noastră să se pună la adăpost de riscurile și amenințările de securitate. Atentatele din 11 septembrie 2001 din SUA au demonstrat că orice stat al lumii poate deveni ținta unor amenințări de securitate. De aici, necesitatea colaborării statelor pentru a lupta concertat împotriva acestor amenințări.

Cel de-al treilea interes de securitate al României privește contribuția țării noastre la securitatea internațională. România contribuie la securitatea internațională, chiar atunci când interesele noastre în materie de securitate nu sunt direct afectate. Ca urmare a evoluției mediului internațional de securitate, numărul amenințărilor externe ce ar putea avea o incidență asupra securității naționale a României a crescut totuși. Datorită dublului său statut – membru NATO și UE –, România este implicată în activități de combatere a terorismului internațional, a crimei organizate, a traficului de droguri etc. De aceea, ea poate deveni oricând ținta unor atacuri teroriste sau a altor tipuri de amenințări de securitate. Prin urmare, este absolut necesar ca ea să-și asigure atât instrumentele proprii de răspuns la aceste amenințări, cât și cele obținute prin apelul la structuri regionale (de exemplu, ale UE) și internaționale (de exemplu ale NATO).

La baza acestor interese stau valorile pe care România și cetățenii săi le promovează atât pe plan intern, cât și extern, întrucât nu există un conflict între aceste valori și angajamentele privind securitatea națională. România, ca stat membru al Uniunii Europene, manifestă un atașament profund față de democrație, de primordialitatea dreptului, a respectului drepturilor persoanei și al pluralismului. Modul nostru de viață este bazat pe deschiderea la nou, la inovații și la acceptarea opiniilor celorlalți, precum și pe respingerea absolută a intoleranței, a extremismului religios și a violenței. Desigur, pe plan intern, România nu se confruntă cu manifestări ale extremismului religios sau cu violența unor grupuri etnice față de altele. Totuși, unele încercări de separare a unor zone

pe criteriile etnice sunt, dacă se iau în calcul manifestările etnicilor maghiari de a obține autonomia teritoriilor în care ei formează populația majoritară.

Securitatea națională are ca scop să preîntâmpine amenințările ce riscă să mineze securitatea statului sau a societății. Aceste amenințări, în general, pot fi îndepărtate, printr-o acțiune concertată a instituțiilor competente ale statului, pentru că indivizii și colectivitățile nu au capacitatea de a le face față prin propriile mijloace. Totodată, securitatea națională este strâns legată de securitatea personală și de securitatea internațională. Dacă cele mai multe infracțiuni criminale, de exemplu, sunt susceptibile să amenințe securitatea personală, ele nu au, în general, aceeași capacitate pe care o are terorismul sau formele criminalității organizate de a mina securitatea statului sau a societății.

Mediul de securitate este afectat de un larg evantai de amenințări interdependente. Un număr crescând de amenințări la adresa securității internaționale au o incidență directă asupra securității naționale a României. Răspunsul dat diferă de tipul de amenințare. Amenințările complexe la care suntem expuși evoluează fără încetare. Sistemul pe care-l punem la punct trebuie să fie în măsură să reacționeze de o manieră proporțională cu amenințările actuale, fiind, totodată, capabil să se adapteze rapid la noile tipuri de amenințări. Întărirea securității noastre este, în definitiv, legată de gestionarea și de reducerea riscurilor de securitate. Aceasta se face atât prin eforturi proprii, cât și prin colaborare externă cu alte state și organizații regionale și internaționale.

3. Impactul PESA asupra intereselor naționale de securitate

Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) reprezintă cel de-al doilea pilon al Uniunii Europene. La rândul său, Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA) este o componentă esențială a PESC. În acest context, raportul dintre PESA și interesele de securitate națională se poate analiza la două niveluri: *general și particular*. Nivelul general, se impune a fi descris și analizat din perspectiva obiectivelor și scopurilor urmărite de PESC și, respectiv, PESA.

PESC servește punerii în practică a rolului politic mult mai activ al UE pe scena mondială în domeniul prevenirii și soluționării crizelor și conflictelor ce se pot produce în afara frontierelor sale. De fapt, PESC este constituită pentru a pune de acord statutul economic deosebit de înalt al UE cu statutul său de actor politic internațional. Practic, Uniunea își face auzit glasul în materie de securitate și apărare îndeosebi prin intermediul instrumentelor „clasice”- economice și diplomatice. Dar lumea secolului XXI este din ce în ce mai complexă, interdependentă și dinamică sub impactul a două mari procese: globalizarea și integrarea regională. Prin urmare, soluționarea crizelor și conflictelor nu se mai poate face doar prin mijloace economice și diplomatice, este tot mai mult nevoie de un instrument militar apt să intervină prompt acolo unde este necesar pentru a preveni crizele și conflictele, *a asigura pacea și stabilitatea, pe propriul continent, dar și în lume*. În plus, amenințările de securitate asimetrice solicită un răspuns adecvat din partea statelor, a organizațiilor regionale și internaționale care își asumă responsabilități în acest domeniu.

PESA este chemată să contribuie la definirea clară și concretă a statutului și rolului de actor politic mondial al UE. Totuși, se cuvin făcute câteva mențiuni: *PESA exclude orice formă de apărare teritorială*. Prin urmare, chiar dacă există acorduri bilaterale între statele membre ale Uniunii, ele nu au nimic comun cu PESA. Ele se referă la asistența și sprijinul militar mutual pe care respectivele țări și le acordă în cazul unui atac militar extern asupra teritoriului lor național. Altfel spus, fiecare stat național trebuie să se ocupe direct de apărarea sa, fie în mod individual, fie într-o manieră colectivă, adică prin intermediul calității de membru al unei organizații politico-militare; *PESA are ca obiectiv esențial promovarea intereselor de securitate și apărare ale Uniunii Europene ca entitate*, și nu ale unui stat membru sau ale altuia. De altfel, Constituția Europeană are articole ce stipulează expres rolul Uniunii în materie de politică externă și de securitate comună. Astfel, articolul I-16 definește foarte clar competența Uniunii în materie de Politică Externă și Securitate Comună, indicând că sunt acoperite toate domeniile politicii externe, ca și ansamblul chestiunilor referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv pregătirea progresivă a unei politici de apărare comună ce poate duce la apărarea comună. Totodată, este prevăzut expres că

„Statele membre sprijină activ și fără rezerve politica externă și de securitate comună a Uniunii într-un spirit de loialitate și solidaritate mutuală și respectă acțiunea Uniunii în acest domeniu. Ele se abțin de la orice acțiune contrară intereselor Uniunii sau susceptibile de a-i afecta eficacitatea”²⁰. Prin urmare, aceste prevederi ca și cele ale art. III-294 sunt foarte explicite în ceea ce privește statutul și rolul Uniunii în materie de securitate a sa și a statelor membre.

În același timp, *PESA poate însemna o specializare pe funcții militare*. Aceasta se traduce printr-o contribuție diferită a statelor membre la constituirea PESA, desigur în raport cu potențialul lor economic, mărimea populației și evident forța militară de care dispun. De altfel, fiecare stat membru își anunță disponibilitatea în ceea ce privește contribuția cu resurse umane, materiale și financiare la constituirea PESA; *Politica Europeană de Securitate și Apărare nu este sinonimă cu crearea unei forțe armate distincte a Uniunii Europene*. Desigur, există organe de conducere și planificare militare la nivelul Uniunii, dar nu și o armată proprie. Structurile militare ce vor executa misiuni potrivit Tratatului Petersberg și a Constituției pentru Europa provin din statele membre ale Uniunii. Comitetul politic și de securitate (COPS), Comitetul militar al UE (CMUE) și statul major militar al UE (StMUE). De fapt, punerea în practică a PESA se face cu ajutorul unor actori și instrumente PESC (Anexa nr. 4); *la aceste misiuni de gestionare a crizelor civile și militare se adaugă componenta prevenirii conflictelor a PESA*. În acest scop, există capacități militare și civile pe care Uniunea Europeană le folosește la nevoie în exercitarea rolului său de actor mondial, ce și-a asumat responsabilități noi în materie de securitate, menținerea și/sau restabilirea păcii pe continent sau oriunde în lume.

PESA are menirea de a promova și apăra interesele generale în materie de securitate ale Uniunii Europene ca entitate economică, socială și politică. Prin aceasta, desigur, are loc și o promovare a intereselor de securitate ale statelor membre, cu atât mai mult cu cât o serie de măsuri privind securitatea europeană se iau prin consens de către acestea.

---

²⁰ Vezi *Traité établissant une Constitution pour l'Europe*, în <http://europa.eu.int/constitution/download/print-fr.pdf>, art.I-16 și art. III-294.

Prin urmare, se poate afirma că PESA, **la nivel general, reprezintă un cadru de manifestare a intereselor de securitate ale statelor membre ale Uniunii**. Dar, există și interese naționale în materie de securitate, care pot avea și alt cadru de manifestare decât cel oferit de Uniune prin intermediul PESA. Astfel, statele membre ale Uniunii au relații diverse și cu alte state și organizații regionale și internaționale, în mod individual, ceea ce se poate exprima prin interese comune într-un anumit domeniu și spațiu. De exemplu, Uniunea Europeană, ca entitate, are relații economice cu China sau altă țară, dar și un stat membru poate avea raporturi economice și de altă natură cu același stat, ca și Uniunea. De aici, necesitatea promovării intereselor naționale de securitate și într-un cadru bilateral.

La nivel particular, adică al fiecărui stat membru, interesele naționale de securitate se apără și promovează de către fiecare țară în parte. De aceea, fiecare stat dezvoltă capacități militare și civile adecvate obiectivelor și scopurilor în materie de securitate pe care și le propune. Aceasta întrucât fiecare stat membru are și o politică proprie de securitate și apărare națională pe care o promovează și prin alte mijloace și în alt cadru decât cel oferit de Uniunea Europeană. Interesele naționale în materie de securitate au elemente comune tuturor statelor membre, dar și componente diferențiate, specifice fiecărei țări din UE.

Concluzii și propuneri

Uniunea Europeană este o entitate deosebită ce joacă un însemnat rol pe scena lumii. Dimensiunile economică și diplomatică sunt foarte bine definite, spre deosebire de cea militară, în prezent în curs de formare. Este vorba, desigur, de PESA, ca element structural al celui de-al doilea pilon al Uniunii Europene, adică Politica Externă și de Securitate Comună.

Există cadrul instituțional adecvat promovării și dezvoltării PESA. În continuare se impune doar transpunerea în practică a prevederilor tratatelor semnate de către statele membre ale Uniunii. România, ca stat membru al Uniunii beneficiază de avantajele oferite de aceasta în materie de securitate, dar își asumă și noi responsabilități la nivel continental, și nu numai.

Responsabilitățile noi, în materie de securitate și apărare, pe care și le asumă voluntar Uniunea Europeană vor duce la creșterea rolului acesteia de actor politic mondial. Implicarea activă a UE în prevenirea și soluționarea crizelor și conflictelor, precum și în promovarea democrației și prosperității și dincolo de frontierele sale devin tot mai mult o realitate. Uniunea Europeană întreține relații comerciale, culturale, politice și diplomatice cu majoritatea statelor lumii, care îi împărtășesc valorile și principiile, se manifestă tot mai activ în domeniul prevenirii și rezolvării crizelor și conflictelor de pe continent și din lume. PESA este instrumentul care îi permite un asemenea comportament internațional.

Având în vedere statutul țării noastre, de membru al UE și responsabilitățile ce decurg de aici în domeniul asigurării securității interne și internaționale, se impun a fi adoptate o serie de măsuri. După opinia noastră, prioritară ar fi *o sporire a operaționalizării structurilor de reacție la crize, pentru a acționa rapid și mai eficiente în contextul PESA și al responsabilităților naționale interne, o consolidare a laturii materiale a gestionării crizelor și dezastrelor, precum și o îmbunătățire a sistemului național de protecție și avertizare a populației asupra iminenței producerii unor situații de criză.*

Anexa nr. 1

Cronologie PESA

- **19 iunie 1992 – Uniunea Europeană Occidentală (UEO)** adoptă „Misiunile de la Petersberg”.
- **16 - 17 iunie 1997** – Tratatul de la Amsterdam încorporează „misiunile Petersberg” în cadrul PESC.
- **3 - 4 decembrie 1998, Întâlnirea la înalt nivel de la Saint-Malo** – Franța și Regatul Unit adoptă o „declarație comună privind apărarea europeană”, numită Declarația de la Saint-Malo. Pentru prima dată în istoria integrării europene, britanicii acceptă ca UE să aibă competențe în materie de apărare. Astfel, se naște PESA.
- **3 - 4 iunie 1999, Consiliul european de la Koln** – Sub președinția germană, acordul de la Saint-Malo este „europenizat”. PESA este în mod oficial lansată.
- **10 - 11 decembrie 1999, Consiliul european de la Helsinki** – Definiția obiectivului global al PESA (headline goal).
- **19 - 20 iunie 2000, Consiliul european de la Feira** – Gestionarea civilă a crizelor este integrată PESA.
- **14 - 15 decembrie 2001, Consiliul European de la Laeken** – PESA este declarată operațională.
- **21 - 22 iunie 2002, Consiliul European de la Sevilla** – Consiliul european extinde PESA cu lupta împotriva terorismului, care este, de fapt, integrată „misiunilor Petersberg”.
- **16 decembrie 2002** – Acordul numit «Berlin plus» între UE și NATO.
- **19 - 20 iunie 2003, Consiliul European de la Thesalonic** – UE adoptă un plan asupra non-proliferației armelor de distrugere în masă.
- **12 - 13 decembrie 2003** – Adoptarea Strategiei Europene de Securitate (SES).
- **12 iulie 2004** – Crearea Agenției Europene de Apărare.
- **5 - 6 aprilie 2004** – Ca răspuns la Doctrina Solana (SES) și a noilor amenințări care sunt identificate aici, miniștrii Apărării adoptă inițiativa anglo-franco-germană ce vizează crearea „grupărilor tactice” (Battle Groups). Această inițiativă se inserează în noul

„Obiectiv global la orizontul 2010”, care trebuie să amelioreze capacitățile europene sub aspect calitativ.

▪ **29 octombrie 2004, Roma** – Semnarea Constituției pentru Europa de șefii de stat și de guvern din UE.

▪ **21 noiembrie 2005** – Miniștrii Apărării din UE adoptă un cod de conduită neconstrângătoare care trebuie să promoveze o timidă deschidere a pieței de armament²¹.

Anexa nr. 2

Lista cu misiuni de gestionare a crizelor de către PESA²²

1. Misiuni de poliție a UE-MPUE, 2003-2007, **Bosnia-Herțegovina**, Operațiune de gestionare civilă a crizelor-poliție.

2. „**Concordia**”, 31.03-15.12 2003, **Macedonia**, Operație de gestionare militară a crizelor.

3. „**Artemis**”, 12.06-01.09.2003, **R.D. Congo**, Operațiune de gestionare militară a crizelor. Este prima misiune PESA în afara Europei.

4. „**Proxima**”, 15.12.2003-15.12.2004, **Macedonia**, Operațiune de gestionare civilă a crizelor-poliție.

5. „**EUJUST Themis**”, 16.07.2004-16.07.2005, **Georgia**, Operațiune de gestionare civilă a crizelor- statul de drept.

6. „**EUFOR – Althea**”, 02.12.2004 - în curs de realizare, **Bosnia-Herțegovina**, Operațiune de gestionare militară a crizelor.

7. „**EUJUST Lex**”, 08.03.05-în curs de realizare, **Irak**, Operațiune de gestionare civilă a crizelor-stat de drept.

8. „**EUPOL – Kinshasa**”, 01.04.2005 în curs de realizare, **R. D. Congo**, Operațiune de gestionare civilă a crizelor-poliție .

9. „**UESEC**”, 02.06.2005, Durata un an, **R. D. Congo**, Operațiune de gestionare civilă și militară a crizelor - Reforma sectorului de securitate.

10. **Susținerea misiunii AMISS II în Darfour**, 18/7/05 în curs, **Sudan**, Operațiune de gestionare civilă și militară a crizelor.

²¹ Adaptat după Federico SANTOPINTO, *op. cit.*, p. 10.

²² Ibidem, p. 12.

11. „**AMM Aceh**”, 15.09.2005, **Indonezia**, Operațiune de gestionare militară a crizelor (misiune de monitorizare a acordului de pace între rebeli și forțele indoneziene din Aceh).

12. **EUPOL Copps**, 1/1/06-în curs, **Palestina**, Operațiune de gestionare civilă a crizelor - poliție.

13. **EU BAM (Rafah)**, 12/05-în curs, **Gaza**, Operațiune de gestionare militară a crizelor.

14. **Misiune de asistență la frontiera Moldavo-Ucraineană**, 12/05-în curs, **Moldova –Ucraina**, Operațiune de gestionare militară a crizelor. Este o misiune de control a frontierelor lansată, în numele PESA, pentru securizarea zonei și pentru a contribui la lupta împotriva proliferării armelor ușoare în zonă.

Anexa nr. 3

Actorii PESC²³

1. Consiliul European

Consiliul European reunește șefi de stat sau de guvern din statele membre ale UE, ca și președintele Comisiei europene. În rolul său de legiuitor pe care îl conferă Tratatul de la Amsterdam, Consiliul European decide cu unanimitate strategiile comune ce sunt puse în operă de Uniune în domeniile în care statele membre au interese comune importante.

Consiliul Uniunii Europene

Consiliul UE este format din reprezentanții fiecărui stat membru la nivel ministerial. Aceștia sunt miniștrii Afacerilor Externe care acționează în cadrul „Consiliului Afacerilor generale și al relațiilor externe”, care tratează „chestiuni PESC”.

El aparține Consiliului de adoptare a deciziilor necesare definirii și punerii în practică a PESC pe baza orientărilor generale sau ale strategiilor comune definite de Consiliul European. Consiliul este însărcinat să vegheze la unitate, la coerență și la eficacitatea acțiunii Uniunii.

²³ Cf. *Politique étrangère et de Sécurité commune (PESC). Politique européenne de Sécurité et de Défense (PESD). Notions de base*, în <http://ue.eu.int/pesc>, pp.5-7.

Lucrările Consiliului Afacerilor Generale sunt pregătite de Comitetul Reprezentanților Permanenți (COREPER). Reprezentanții permanenți (ambasadori) acționează în acest domeniu ca pentru celelalte politici comunitare.

Comitetul Politic și structura sa permanentă la Bruxelles, Comitetul politic și de securitate, urmăresc situația internațională, contribuie la definirea politicilor dând Consiliului opinii, fie la cererea acestuia din urmă, fie din proprie inițiativă și de asemenea supraveghează punerea în practică a politicilor convenite.

În caz de criză, Comitetul Politic și de Securitate joacă un rol central în definirea răspunsului Uniunii la criză și asigură controlul politic și conducerea strategică a oricărei operațiuni, sprijinit de opiniile și recomandările Comitetului Militar asistat de statul major pentru operațiuni militare.

Comitetul Militar asigură conducerea tuturor activităților militare în cadrul Uniunii. El este compus din șefi de stat major al armatelor din statele membre (SSMA), reprezentați prin delegațiile lor militare la Bruxelles.

Președinția

O dată la șase luni, un stat membru își asumă Președinția Uniunii Europene și în această calitate asigură președinția Consiliului European, Consiliului UE ca și a organelor de pregătire a lucrărilor (COREPER; Comitet Politic, Comitet Politic și de Securitate, comitete ca și grupuri de lucru). Președinția joacă un rol de impulsie și de urmărire. Ea reprezintă Uniunea în materie de PESC, conducând mai ales dialogul politic al Uniunii cu țări terțe. Îi revine responsabilitatea punerii în practică a deciziilor luate în sectorul PESC. În aceste misiuni, Președinția este asistată de Secretarul General al Consiliului /Înaltul Reprezentant pentru PESC, în asociere cu Comisia Europeană. De asemenea, Președinția poate fi asistată de statul membru care va exercita președinția următoare. Acești patru actori sunt, în mod curent, numiți „Troika”.

Secretarul general al Consiliului /Înaltul Reprezentant pentru Politica Externă și Securitate Comună

Tratatul stipulează că Secretarul General al Consiliului este și Înaltul Reprezentant pentru Politica Externă și de Securitate Comună.

Secretarul general adjunct și Secretariatul general al Consiliului

Secretarul general și Secretarul general adjunct conduc Secretariatul general al Consiliului, ce asistă Președinția și asigură pregătirea și buna funcționare a muncii Consiliului la toate nivelurile.

Direcția generală a relațiilor externe, în afara de susținerea tuturor activităților Consiliului și a organelor sale, este însărcinată cu pregătirea, participarea și urmărirea dialogului politic, ca și relațiile de muncă între UE și organizațiile internaționale în domeniile de competență sa. În special este vorba de relațiile cu ONU, OSCE, NATO și Consiliul European.

Cele trei entități sunt plasate sub autoritatea Înaltului Reprezentant: Unitatea de planificare a politicii și de alertă rapidă (Unitatea politică), Centrul de Situații Unite (SITCEN) și Statul Major al UE.

Unitatea politică a fost creată printr-o declarație anexată Tratatului de la Amsterdam. Ea se compune din diplomați și funcționari puși la dispoziția Consiliului de statele membre, Comisia și Uniunea Europeană Occidentale (UEO), ca și din funcționari proveniți din Secretariatul general. Ea este structurată în șase niveluri de forțe specializate ce acoperă chestiunile regionale și orizontale: *supravegherea și analiza dezvoltărilor și furnizarea în timp util a evaluărilor și darea rapidă a alertei în caz de evenimente sau situații susceptibile să aibă repercusiuni importante, inclusiv crizele politice potențiale; furnizarea de evaluări ale intereselor Uniunii și recenzarea domeniilor de care PESC ar putea să se atașeze în viitor; stabilirea documentelor ce prezintă opțiunile privind politica de urmat, ca o contribuție la definirea politicii în cadrul Consiliului.*

SITCEN, care este compus din civili și militari, furnizează în timp util evaluări și dă alarma rapid în caz de evenimente sau de situații susceptibile să aibă repercusiuni importante pentru Politica Externă și de Securitate Comună a UE.

Statul Major al UE (SMUE), compus din experți militari din statele membre detașați pe lângă Secretariatul general al Consiliului, este un serviciu direct atașat Înaltului Reprezentant. SMUE trebuie să asigure alerta rapidă, evaluarea situațiilor și planificarea strategică pentru misiunile de gestionare a crizelor, inclusiv identificarea

forțelor europene naționale și multinaționale, și să pună în practică politicile și deciziile, potrivit directivelor Comitetului Militar pe care are sarcina să-l asiste.

Comisia Europeană

Comisia Europeană este pe deplin asociată cu lucrările efectuate în cadrul PESC. Această asociere este necesară pentru a asigura coerența PESC cu relațiile economice externe și cooperarea în dezvoltare și ajutor umanitar, care sunt politici comunitare în care Comisia joacă un rol de prim rang.

Președintele Comisiei se alătură șefilor de stat și de guvern în sânul Consiliului European. Comisia participă la reuniunile Consiliului și ale instanțelor sale pregătitoare, ca și la dialogul politic cu terțe țări.

Statele membre

Statele membre s-au angajat în tratat să sprijine activ și fără rezerve Politica Externă și de Securitate Comună prin loialitate și solidaritate reciprocă. Fiecare stat membru poate sesiza Consiliul asupra oricărei chestiuni a PESC și să facă propuneri.

Statele membre veghează la conformitatea politicilor lor naționale cu pozițiile comune. În împrejurările internaționale, ele susțin aceste poziții comune, în general apărute de Președinție. Ele fac informarea statelor membre care nu participă la lucrările organizațiilor și conferințelor internaționale asupra oricărei chestiuni ce prezintă un interes comun.

Secretariatul Consiliului, Comisia și capitalele statelor membre sunt legate în permanență printr-un sistem de comunicații protejate ce le permite să schimbe mesaje și să se consulte. Țările candidate la aderare sunt de asemenea legate cu Secretariatul Consiliului printr-o rețea informatică protejată.

Reprezentanții speciali

Tratatul abilitază Consiliul să numească reprezentanți speciali cărora le sunt conferite mandate în legătură cu chestiuni politice speciale. Ei acționează sub autoritatea și conducerea operațională a Înaltului Reprezentant pentru PESC. Potrivit Tratatului de la Nisa, reprezentanții speciali sunt desemnați cu majoritate calificată.

Anexa nr. 4

Organe militare din UE²⁴:

1. **Eurocorps** sau **Corpul european** a fost creat de Franța și Germania la 22 mai 1992 la Rochelle. Este vorba de un corp de armată din 60.000 de oameni, 700 de tancuri și 300 piese de artilerie puse la dispoziția UE din 1993 al cărui stat major este la Strasbourg (statul major asigură comandamente în Bosnia, în Kosovo, în Macedonia, în Afghanistan). De asemenea, el formează un corp de reacție rapidă al NATO. La acesta aderă ulterior: Belgia (1993), Spania (1994), Luxemburg (1996). Regatul Unit, Italia, Grecia, Polonia, Finlanda, Țările de Jos și Austria detașează un număr limitat de ofițeri de legătură cu statul major. La fel, Turcia și Canada au detașat ofițeri de legătură.

2. **Eurofor & Euromarfor** au fost create în 1995 la Consiliul de miniștri al UEO. Numite „Euroforces”, acestea nu reprezintă forțe permanente, ci forțe naționale, ce pot fi puse la dispoziția UE și a NATO în 5 zile. **Euromarfor** este constituit din unități navale, în timp ce **Eurofor** este o unitate de forțe terestre rapide compusă din 5000 de oameni, al cărei stat major se află la Florența (Italia). Ele asigură misiunile Petersberg. Eurofor a fost desfășurată în Albania, din noiembrie 2000 până în aprilie 2001, în cadrul KFOR și asigură misiunea Concordia în Macedonia. Spania, Franța, Italia și Portugalia participă la aceste misiuni.

3. **GAE** sau Gruparea aeriană europeană a fost creată în 1995 de Franța și Regatul Unit și se numea Gruparea aeriană franco-britanică. După Germania, Belgia, Spania, Italia și Țările de Jos au aderat la aceasta. Are sediul la High Wycombe (Marea Britanie). GAE este echivalentul euroforțelor în domeniul aerian. Există o celulă europeană de coordonare a transportului aerian la Eindhoven (Olanda), și aceasta ar putea deveni un comandament aerian tactic european.

4. **UEO** sau Uniunea Europei Occidentale este o organizație europeană de apărare și securitate compusă din state membre ale NATO și UE, creată în 1954. Ea constituie un fel de „NATO

²⁴ Adaptat după *L'élaboration d'une armée commune*, în <http://europefreezee.org/>

européen”, dar multă vreme aceasta a fost pusă la „păstrare”. La cei șapte membri fondatori (Franța, Germania, Italia, Regatul Unit, Belgia, Țările de Jos și Luxemburg), în 1990 s-au alăturat Portugalia și Spania, iar Grecia în 1995. Statele europene membre ale NATO sau din UE sau din ambele dispun, în cadrul UEO de un statut de membru asociat, de observator sau de partener asociat. Rolul UEO tinde să scadă, prerogativele sale fiind, puțin câte puțin, transferate la nivel european. Totuși, unii analiști vorbesc mai curând despre „renașterea” sa, decât despre o dispariție a sa²⁵.

5. Grupările tactice ale UE

Una dintre principalele ambiții militare ale UE este să aibă capacitatea de a reacționa rapid și eficace în zonele de conflict situate în afara UE. În 2004, Conferința de oferte de angajamente în materie de capacități militare a lansat oficial conceptul grupărilor tactice, care sunt unități din 1500 oameni, pentru a permite UE să-și atingă asemenea obiective.

Primul proiect de grupare tactică a fost lansat de Regatul Unit, Franța și Germania în februarie 2004. Apoi, acest proiect a devenit un concept european, care a fost oficial lansat în timpul Conferinței de oferte de angajament în materie de capacități militare în Europa.

Grupările tactice ale UE au ca obiectiv principal să ia decizia de a lansa o operațiune în cinci zile care urmează acordului Consiliului. Forțele trebuie apoi să fie pe teren cel mai târziu în zece zile după decizia de lansare a operațiunii.

UE și NATO au vegheat să se asigure coerența și complementaritatea între grupările tactice ale UE și Forța de reacție Rapidă a NATO, ceea ce cuprinde compatibilitatea normelor, metodelor practice și procedurilor, în măsura posibilului și dacă există loc. De când cele două forme de parteneriat pentru pace există (fie cu UE, fie cu NATO), interoperabilitatea între forțele dezvoltate de statele membre ale UE și națiunile din NATO relevă, în primul rând, responsabilitatea statelor membre²⁶.

²⁵ Vezi *Defending Europe*, New York UniversityBook-wikipedia.

²⁶ Adaptat după *La politique européenne de sécurité et de défense (PESD)*, în <http://www.euractiv.com/en/security/eu-security-defence-policy/article-117486>

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE „CAROL I”

Redactor: Corina VLADU

Tehnoredactor: Marioara PETRE-BĂJENARU

Bun de tipar: 19.04.2007

Hârtie: A3

Format: A5

Coli tipar: 2.75

Coli editură: 1.375

Lucrarea conține 44 de pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare „Carol I”

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93

E-mail: cssas@unap.ro, Adresă web: <http://cssas.unap.ro>

100/827/07

C. 262/2007